

Streszczenie

Adolf Friedrich Hesse i wrocławska szkoła organowa pierwszej połowy XIX wieku: instrumentarium – twórczość – praktyka wykonawcza

Celem pracy jest opis życia i twórczości organistów działających w XIX wieku we Wrocławiu, ze szczególnym uwzględnieniem postaci najwybitniejszego z nich – Adolfa Friedricha Hessego, udokumentowanie instrumentarium organowego związanego z ich działalnością oraz zgromadzenie i interpretacja informacji o praktyce wykonawczej epoki na podstawie zachowanych źródeł historycznych. Uwieńczeniem badań nad powyższymi zagadnieniami jest zrealizowane nagranie, dokonane na historycznych organach Ludwiga Hartiga z 1839 roku w Koźuchowie i Michaela Englera z 1737 roku w Krzeszowie, prezentujące przekrój większości uprawianych gatunków zarówno twórczości koncertowej, jak i liturgicznej. Do pierwszej grupy należą: fantazje, będące najczęściej spotykanymi wieloczęściowymi lub wieloodcinkowymi utworami w twórczości organistów wrocławskich (na płycie zarejestrowana została kompozycja w tym gatunku Moritza Brosiga); preludia i fugi (w nagraniu przedstawiony został utwór Adolfa Friedricha Hessego, a fuga jest dokonaną przez niego transkrypcją drugiej części *Requiem* KV 626 Wolfganga Amadeusa Mozarta – *Kyrie*); wariacje, opierane na tematach własnych lub zaczerpniętych z melodii chorałowej, pomimo faktury polifonicznej w największym stopniu budzące skojarzenia ze stylem galant (jak zarejestrowany utwór Ernsta Köhlera oparty na własnym temacie) i toccata, której jedyny przykład spośród wszystkich znanych dziś dzieł z kręgu wrocławskiego znajdujemy w twórczości Hessego. Druga grupa utworów, pomimo iż z dzisiejszego punktu widzenia przedstawia mniejszą wartość artystyczną, warta była udokumentowania, ponieważ pozwala uchwycić różne prądy twórczości wrocławskich organistów w ich właściwych proporcjach oraz docenić wartość badawczą kompozycji zazwyczaj bagatelizowanych. Do tej grupy należą m.in. takie gatunki jak: preludium chorałowe, którego podstawę stanowi melodia chorału przeprowadzona w całości (te kompozycje oznaczane są terminem *Ausgeführter Choral*, zarejestrowany przykład takiego dzieła pochodzi z twórczości Hessego) lub tylko we fragmencie (jak w nagraniu dzieła Brosiga *O Haupt voll Blut und Wunden*) oraz różnego rodzaju preludia nieoparte na żadnym materiale prekompozycyjnym (*Andantino* i *Larghetto* Hessego). Do zarejestrowanych dzieł dołączono także dwa zróżnicowane przykłady akompaniamentu do pieśni liturgicznej, wybrane tak, aby odpowiadały poprzedzającym je preludiom chorałowym.